

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

JELENTÉS A VESZPRÉM MEGYEI BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETBEN TETT LÁTOGATÁSRÓL 2009. SZEPTEMBER 3-4.

A Magyar Helsinki Bizottság első alkalommal járt a 2003-ban átadott Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. A látogatás során az intézet parancsnok asszonya, Németh Éva bv. ezredes, valamint munkatársai minden tekintetben igyekeztek segíteni a megfigyelők munkáját. A látogatás során kért minden információt és dokumentumot, valamint az intézet házirendjét is a megfigyelők rendelkezésére bocsátották. A látogatás során lehetőség nyílt az intézet minden részének megtekintésére. A megfigyelők nem tapasztaltak az intézetben kiemelkedően súlyos problémát.

I. Alapvető adatok, információk

Az intézet adatai

A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet jelenlegi épületének 2003-as átadása előtt az 1858-ban alapított „várbörtönben” működött a megyei büntetés-végrehajtási intézet. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa 1997-ben vizsgálatot folytatott az intézetben, amelynek során megállapította, hogy az intézet épülete rendkívül rossz állapotban van, az ott elhelyezett fogvatartottak és a személyzet egészségtelen körülmények között élnek és dolgoznak. 2000-ben az Európa Tanács Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód, Büntetés Megelőzésére Létrehozott Bizottsága szintén súlyos kritikákkal illette a „várbörtönben” uralkodó állapotokat, az új büntetés-végrehajtási intézet megépítése halaszthatatlanná vált.

Az alapkövetelésekre 2002. március 4-én került sor, az épületet hivatalosan 2003. június 26-án adták át. A régi intézetből 2003. május 24-én költöztek át a fogvatartottak és a személyzet az új épületbe. A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet új épülete „zöldmezős” beruházásként, 2,5 milliárd forintból készült el, 4,5 hektárnyi területen, maga az épület 13 ezer négyzetméter.

Az épület jellegzetessége, hogy a zárkák ablakai a három belső, sűrű ráccsal fedett sétaudvarra nyílnak, a zárkák fala pedig nem szomszédos közterülettel, azok külső fala mellett folyosó fut. Ez a megoldás teljesen elszigeteli a fogvatartottakat a külvilágtól, épp ezért nem volt szükség az intézet mellett őrtorony létesítésére, csupán egy vagyonevédelmi kerítéssel zárták körbe a részben parkosított udvart és parkolót, az épület beleolvad a nagyáruházak által meghatározott környezetbe. A három sétaudvarnak viszont negatívumai is vannak: háromnál több bűntárs elhelyezése nem lehetséges az intézetben, emellett a fogvatartottak kizárólag a belső udvar csupasz téglafalát látják a szabad levegőn tartózkodás alatt is. Az épületből szökni nem próbáltak, 2003-ban egy előállítás alatt történt egy szökési kísérlet.

Az intézetben hat körlet (összesen 12, ráccsal lezárt folyosó) található, három körlet az épület földszintjén, három az emeleten. Az épület földszintjén kaptak helyet a személyzet öltözői, a konyha, a kutyatelep, a garázs, a raktárak, a befogadó részleg, a házi műhely, a kápolna, a könyvtár, a tanterem, a kondicionáló terem, a büfé, a sportudvar, a fogvatartási ügyek szakterület irodái, valamint a látogató- és kihallgatóhelyiségek. Az emeleten található a biztonsági blokk, a parancsnoki és irodablokk, valamint az egészségügyi körletrész.

Létszámadatok

Az intézet teljes befogadóképessége 198 fő, a látogatás napján 260 fő volt a tényleges fogvatartotti létszám. 2008 őszéig 80-90%-os volt az intézet kihasználtsága, 2008-ban 87%, míg 2009 első félévében 123%-os volt az intézet telítettsége. A változás oka, hogy a BVOP 2008 őszén arányosítási

programot indított annak érdekében, hogy egyenletesebbé tegye a fogvatartottak eloszlását a bv. intézetek között. Veszprémben Budapestről és Székesfehérvárról érkeznek fogvatartottak, általában olyan előzetes letartóztatásukat töltők, akiknek az ügyében nem várható eljárási cselekmény a közeljövőben. Sok a mozgatás, évente ezer körüli befogadást bonyolít le az intézet. Az arányosítás következménye, hogy sok fogvatartott messzire kerül lakóhelyétől, és nehezebbé válik a kapcsolattartás, a látogatás, amit rosszul élnek meg. A parancsnok meglátása szerint az is jellemző, hogy a „problémás” (pl. korábban öngyilkosságot megkísérlő) fogvatartottak kerülnek hozzájuk az arányosítás keretében.

a) Személyzet létszáma kategóriák szerint

A jelenlegi parancsnok 2007. október 1-je óta vezeti az intézetet.
Az állománytábla 131 fős, a személyzeti létszám 95%-ban feltöltött.

Vezetői törzs: 1 fő
Vezetői közvetlen: 1 fő
Biztonsági osztály: 48 fő
Személyügyi és szervezési osztály: 3 fő
Gazdasági osztály: 16 fő
Egészségügyi osztály: 4 fő
Informatikai osztály: 2 fő
Fogvatartási ügyek osztálya: 56 fő

Hivatásos állomány: 126 fő (tiszt: 21 fő, tiszthelyettes: 105)
Közalkalmazottak: 5 fő

A fentiekén kívül öten dolgoznak részmunkaidőben az intézetben, köztük egy pszichológus és egy lelkész napi négy órában.

A személyzet tagjai közül 91-en foglalkoznak közvetlenül a fogvatartottakkal, ebből 6 fő nevelő. A nevelői státuszok közül azonban csak négy státusz van betöltve, és így kb. 60 fogvatartott jut egy nevelőre, ami a parancsnok szerint is sok. (Ez lehet az oka annak a fogvatartotti panasznak, hogy a nevelők „gyorsak”, vagyis nincs elég idejük a fogvatartottakra, a kérdéseikre való válaszadásra, stb.) A két betöltetlen státusz oka, hogy egy nevelő gyesen van, egy másik nevelő pedig júliusban távozott az intézetből, helyettesítés nincs. A parancsnok tájékoztatása szerint azt tervezik, hogy az egyik nevelői státuszt úgy töltik fel, hogy egy pszichológust alkalmaznak napi nyolc órában.

b) Fogvatartottak létszáma kategóriák szerint

Az intézetben 243 saját és 17 megőrzéses fogvatartott tartózkodott a látogatás napján.

Végrehajtási fokozat szerinti megoszlás

Fegyház: 3 fő (megőrzéses)
Börtön: 32 fő (21 fő saját, 11 fő megőrzéses)
Fogház: 11 fő (10 fő saját, 1 fő megőrzéses)

Előzetes letartóztatottak száma: 203 fő (201 saját, 2 megőrzéses), az intézet alapvetően előzetes ház

Biztonsági fokozat szerinti megoszlás

I.: –; II.: 33 fő; III.: 218 fő; IV.: 9 fő

Specifikus csoportok

Drogprevenációs részleg: 16 fő (teljes telítettség)
Gyógyító-nevelő csoport: –
Átmeneti csoport: –
EVSZ: 2 fő (külön zárka áll rendelkezésükre, dolgoznak, hétvégén hazajárnak)

Külföldi fogvatartottak

19 fő külföldi állampolgárt tartanak fogva az intézetben, ezenkívül a látogatás napján 5 fő külföldi fogvatartott távol volt megőrzésen. A látogatás idején az intézetben tartózkodó külföldi fogvatartottak megoszlása: 13 román (magyar nemzetiségűek is vannak köztük), 2 vietnami, 1 holland, 1 szingapúri, 1 albán és 1 szlovén állampolgár. A megőrzésen távol levő fogvatartottak száma: 3 román, 1 nigériai és 1 ukrán állampolgár.

A befogadás esetükben tolmács közreműködésével zajlik, lehetőleg anyanyelven, a kérelmeiket írásban kérik be, hogy le tudják őket fordíttatni, emellett mind a BVOP által készített, a jogaikról szóló írásos tájékoztatót, mind a házirendet megkapják az általuk értett idegen nyelven. Az elhelyezés során szintén figyelemmel vannak a fogvatartottak állampolgárságára, vagyis úgy próbálják elhelyezni őket, hogy a zárkatársak tudjanak egymással kommunikálni (a bűntársak elkülönítése azonban ebben az esetben is szükségszerű).

Férfi fogvatartottak száma: 253 fő

Női fogvatartottak száma: 7 fő (nincs köztük megőrzéses fogvatartott)

Fiatalkorúak száma: 4 fő (előzetes letartóztatásban, saját fogvatartottak) + megőrzéses fogvatartottak
A női fogvatartottak és a fiatalkorúak egy külön, 16 férőhelyes, középen ráccsal kettéválasztott körletrészen vannak elhelyezve.

Az intézetben nincs se „roma zárka”, se „nemi erkölcs elleni zárka”. Az intézet tájékoztatása szerint faji, etnikai hovatartozás, politikai vagy vallási meggyőződés alapján nem különítenek el a fogvatartottakat. Abban az esetben, ha valamilyen csoporthoz tartozás vagy az elkövetett/vád tárgyává tett bűncselekmény jellege miatt valamilyen atrocitás éri a fogvatartottat, akkor igyekeznek olyan zárkatársakkal egy zárkába helyezni, akik elfogadják, és akikkel megfelelően tud kommunikálni.

Különleges biztonságú zárkák

Az intézetben három különleges biztonságú zárka van (101, 102, 103), ezekből kettő kamerával felszerelt, WC és fürdő nélküli. A látogatás napján az egyik zárkában magánelzárását töltötte egy fogvatartott, egy másik zárkában pedig egy beteg, skizofréniában szenvedő fogvatartottat helyeztek el (utóbbi fogvatartottat az IMEI-ben vizsgálták, ott javasolták a gyógyszeres kezelést, illetve az egyszemélyes elhelyezést). A különleges biztonságú zárkák üzemelnek fegyelmi zárkaként.

Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok

Rendkívüli haláleset nem történt az intézetben az elmúlt évben.

A fogvatartottak és személyzet által egymás ellen, vagy egymás között elkövetett bűncselekmények száma és típusai, a lezárt eljárások eredménye

2008-ban 3 feljelentést tettek fogvatartottak fogvatartott ellen, 2 esetben kényszerítés, 1 esetben súlyos testi sértés miatt. 12 esetben indult büntetőeljárás a személyzet tagjai ellen, 4 esetben nem a fogvatartottakkal kapcsolatos cselekmény miatt (3 eljárást a parancsnok kezdeményezett, 1 eljárást a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat), 8 esetben fogvatartottak tettek feljelentést a személyzet tagjai ellen, 2 esetben bántalmazás hivatalos eljárásban, 6 esetben hivatali visszaélés miatt. Utóbbi 8 esetben az eljárást bűncselekmény hiányában megszüntették. Az intézet nem rendelkezik információkkal arról, hogy hamis vád miatt hány esetben indított az ügyészség eljárást.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának (BVOP) tájékoztatása szerint a jelentésre kötelezett események éves, fenti számadatai nem egyeznek meg a BVOP ügyeletes tisztjei által rögzített adatokkal. A megfigyelők megállapítása szerint fogvatartott ellen 2 esetben kényszerítés, 1 esetben súlyos testi sértés miatt tettek feljelentést. Az ügyeletes tisztek (ÜTI) nyilvántartása szerint e két eseményfajtról egy esetben sem tettek jelentést. A történet egészen pontosan a következő: egy esemény volt, melynek során 2 fogvatartott bántalmazással („súlyos testi sértés okozásával”) különböző dolgokra kényszerítette fogvatartott-társát. A bv. intézet biztonsági osztályvezetőjének tájékoztatása alapján, a rendőrség véleményét kikérve nem tettek büntetőfeljelentést, illetve az eseményt az ÜTI felé sem jelentették.

A megfigyelők jelentése szerint a személyi állomány tagjai ellen a fogvatartottak 2 esetben bántalmazás hivatalos eljárásban, 6 esetben hivatali visszaélés miatt tettek büntetőfeljelentést. Ezzel szemben az ügyeleti és védelmi osztály adatösszesítője szerint bántalmazás hivatalos eljárásban gyanújáról egyetlen esetben sem tettek jelentést, hivatali visszaélésről pedig mindössze egy esetben szolgáltak információval. A lényeges eltérés oka az, hogy a fogvatartottak közvetlenül az ügyészségen tettek feljelentést, és mindössze egy esetben (hivatali visszaélés miatt) indult eljárás.

Kényszerítő eszközök használata, típus szerint osztályozva, intézkedés fogatosításának oka

2008-ban 12 esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt: 8 esetben testi kényszert (az intézkedések fogatosításának okai: fogvatartott-társ elleni támadás, agresszív magatartás, támadólag való fellépés, aktív ellenszegülés, dühöngő magatartás, intézkedésnek ellenszegülés, utasítás megatagadása), 1 esetben bilincset (az intézkedés fogatosításának oka: utasítás megatagadása), 3 esetben pedig testi kényszert és bilincset is (az intézkedések fogatosításának okai: utasítás megatagadása, aktív ellenszegülés, agresszív, dühöngő magatartás).

2009-ben augusztus 31-ig bezárólag 7 esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt: 6 esetben testi kényszert (az intézkedések fogatosításának okai: dühöngő, önkárosító magatartás, utasítás megatagadása), 1 esetben pedig testi kényszert és bilincset is (az intézkedés fogatosításának oka: utasítás megatagadása, intézkedésnek ellenszegülés).

A parancsnok tájékoztatása szerint az intézkedések sérülést nem okoztak, ilyen jellegű fogvatartotti panasz nem érkezett.

II. Fizikai körülmények

Zsúfoltság

Az intézetben 94 zárka található, ebből 6 egészségügyi zárka. A fogvatartotti zárkák eredetileg 2 és 4 fő elhelyezésére szolgáltak, azonban a már említett arányosítási program miatt 3, illetve 8 főt kell a zárkákban elhelyezni.

A háromszemélyes zárkák bruttó alapterülete 12 négyzetméter, amiből le kell vonni két ágy (2x1,6 négyzetméter), valamint egy asztal és egy mosdó (1 négyzetméter) alapterületét. Így a háromszemélyes zárkák nettó alapterülete 7,8 négyzetméter, vagyis az egy főre eső mozgástér 2,6 négyzetméter. A nyolcszemélyes zárkák bruttó alapterülete 23 négyzetméter, amiből le kell vonni négy ágy, valamint két asztal alapterületét. Így a nyolcszemélyes zárkák nettó alapterülete 14,6 négyzetméter, vagyis az egy főre eső mozgástér 1,8 négyzetméter, szemben a jogszabályban előírt mozgástérrel (elítéltek esetében három, előzetes letartóztatottak esetében négy négyzetméter a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. illetve 239. §-a szerint).

Az intézet tájékoztatása szerint a látogatás idején 42 zárkában, 96 fogvatartott esetében tudták biztosítani a jogszabályban előírt mozgástérrel. 46 zárkában, 164 fogvatartott esetében nem tudta az intézet biztosítani a jogszabályban előírt mozgástérrel.

A BVOP tájékoztatása szerint az intézetben 2009. március 24-én látogatást tevő, törvényességi felügyeletet ellátó ügyész is hasonló megállapításra jutott, és aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy ilyen mértékű telítettség korábban nem volt tapasztalható a Veszprémi Büntetés-végrehajtási Intézetben. A BVOP álláspontja szerint a megyei büntetés-végrehajtási intézeteknek építészeti, technikai és gazdasági lehetőségeik függvényében minél egyenletesebben kell kivenni a részüket az előzetes letartóztatottak elhelyezésével kapcsolatos, egyre növekvő feladatokból. Mindazonáltal a megyei büntetés-végrehajtási intézetek telítettségét vizsgálva elmondható, hogy a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet egyike a legkevésbé telített büntetés-végrehajtási szervezeteknek.

A 2008 szeptemberében kidolgozott és bevezetett, azóta folyamatosan végrehajtott és bővített telítettség-kiegyensúlyozó program, mint szervezetszintű stratégia, a fenti célkitűzést hivatott elősegíteni. A jobbára zsúfolt keleti megyékből gondos előzetes válogatás, széleskörű egyeztetések

után, központi koordináció mellett csoportosítunk át fogvatartottakat a középső és nyugati országrész kevésbé telített büntetés-végrehajtási intézeteibe. A vizsgált Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe a program keretében – a lakóhelyhez minél közelebbi elhelyezés elvének figyelembevételével – a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetből, a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetből és a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet II. objektumából (Székesfehérvár) történtek átcsoportosítások.

A fogvatartottakat viszonylag gyakran „mozgatják” a zárkák között.

Befogadás, zárkák, kapcsolódó körülmények

A fogvatartottakat a befogadáskor írásban tájékoztatják jogaikról, kötelezettségeikről, illetve arról, hogy a vonatkozó jogszabályban meghatározott mértékben, módon és esetekben kényszerítőeszköz alkalmazására is sor kerülhet velük szemben. Az analfabéta fogvatartottak esetében a tájékoztatót felolvassák (ennek megtörténtét két tanú aláírásával igazolja), a külföldi állampolgárokat tolmács segítségével tájékoztatják jogaikról. Minden fogvatartott megkapja a házirendet, a külföldi állampolgárok mind a BVOP által készített, a jogaikról szóló írásos tájékoztatót, mind a házirendet megkapják az általuk értett idegen nyelven. A befogadáskor még a rendőr jelenlétében rögzítik a fogvatartottak egészségügyi jellegű panaszait, és 72 órán belül orvos is megvizsgálja őket (a panaszt nem említő fogvatartottak is átesnek az orvosi befogadáson a befogadást követően 72 órán belül). Elvileg csak munkaidőben lehet fogvatartottakat hozni az intézetbe, de ha ez mégsem így történik, a fogvatartott megőrzéses zárkába kerül, és másnap esik át az elsődleges egészségügyi vizsgálaton. (A megőrzéses zárkát kamerával figyelik, itt két mosdó és hamutartó található.) A hivatali időn túl, de 19 óra előtt érkező fogvatartott még aznap átesik az elsődleges egészségügyi vizsgálaton, mivel 19 óráig van egészségügyi személyzet az intézetben. Ha viszont a 19 óra után az intézetbe érkező fogvatartottnak egészségügyi panasa van, illetve külsérelmi nyomok találhatóak rajta, akkor az ügyeletes orvos késedelem nélkül megvizsgálja. A befogadó helyiségben átlagosan másfél órát tartózkodnak a fogvatartottak, itt csak pad és (ajtó nélküli, beugróban levő) WC található. Itt történik a motozás, ezek a zárkák nincsenek bekamerázva.

A zárkákban a fény elegendőnek mondható, a szellőzés szintén megfelelő. Minden zárkában ajtóval leválasztott WC van. Az ágyneműt és a törölközőt kéthetente cserélik. A zárkák, illetve a mosdók jó állapotban vannak, van külön mozgássérült zárka is (ez utóbbit jelenleg a két EVSZ-es fogvatartott használja). Problémát jelent viszont, hogy a fegyelmi zárkák is normál zárkaként funkcionálnak, így azok, akiket itt helyeznek el, némiképp rosszabb körülmények közé kerülnek, mint a többiek (például nem állandó a melegvíz-ellátás, nincs ülőke a WC-n, nehéz borotválkozniuk a saválló tükörben, emellett a konnektor is három méter magasan van, tehát „kerálóval” sem tudnak vizet melegíteni, stb.).

A fegyházások esetében a zárkaajtók mindig zárva vannak, börtön és fogház fokozatban 8.30-kor (reggeliosztás után) nyitják a zárkaajtókat, és 18.00-kor zárják (azzal, hogy az ebédosztás idejére is zárva tartják az ajtókat). Az előzetes letartóztatásban lévők esetében zárva vannak, a fiatakorúak és az elzárást töltők esetében nyitva vannak a zárkaajtók. Amennyiben a zárkaajtó nyitva van, a fogvatartottak mind a folyosón, mind másik zárkában tartózkodhatnak.

A fogvatartottak számára napi egy órában biztosított a szabad levegőn tartózkodás. Az intézetben tartják fogva a Cozma-gyilkosság első számú gyanúsítottját, aki védelme érdekében zárkatársával a tetőn, külön sétaudvarban sétál. (Őt egyébként a különleges biztonságú körleten, de nem különleges biztonságú zárkában tartják fogva.) Problémát jelent, hogy a női fogvatartottak a tetőn lévő „ketrecben” sétálnak, amelyet eredetileg a magánelzárásukat töltőknek alakítottak ki. A női fogvatartottak jelezték, hogy szeretnék, ha legalább hétvégén lenne lehetőségük „nagysétára” a rendes sétaudvaron.

Fürdés

Heti egy alkalommal van meleg vizes fürdésre lehetőség (kb. öt perc), de a fiatakorúak, a nők és a dolgozó fogvatartottak naponta fürödhetnek. Naponta fürödhetnek azok is, akik számára az orvos egészségügyi fürdőt ír elő. A zárkákban folyamatos a hideg- és melegvízellátás, minden

fogvatartottnak van lavórja. A megfigyelőcsoport tagjai által látott fürdők alapvetően rendezettek, tiszták voltak.

III. Étkezés és orvosi ellátás

Étkezés

Az intézetben külső vállalkozó, a közbeszerzési eljárásban kiválasztott, határozatlan idejű szerződéssel rendelkező Bakonygaszt Zrt. főz, a fogvatartottak csak az ételosztásban vesznek részt. Hétköznap hideg reggeli, meleg ebéd és vacsora van, hétvégén a vacsora is hideg. A „normál” étrend mellett a vegetáriánusok és a cukorbetegek részére külön étrendet biztosítanak, és van gyomorkímélő étrend is, a személyzet elvileg ugyanazt fogyasztja, mint a fogvatartottak, de ők B menüt is választhatnak. Gyümölcsöt, zöldséget általában kapnak a fogvatartottak, a megfigyelők rendelkezésére bocsátott étlap tanúsága szerint a 2009. augusztus 31. és szeptember 6. közötti héten például a „normál” étrend szerint egyszer kaptak gyümölcsöt, és hatszor zöldséget (7-8 dkg paradicsomot vagy egy darab paprikát), a cukorbetegek tizenhatszor zöldséget és egyszer gyümölcsöt, a gyomorkímélő étrendben részesülők hatszor kaptak gyümölcsöt, a vegetáriánusok pedig háromszor zöldséget és egyszer gyümölcsöt. A dolgozóknak és a fiatalokúaknak pótlék jár. A zárkákban evőeszköz tartható, de edény nem, hogy ne maradjon ételmaradék a zárkában.

Az étel minőségével és mennyiségével a fogvatartottak általában véve elégedettek voltak, több fogvatartott kiemelte, hogy más intézetekhez képest jobb Veszprémben az étel minősége. A reggeli kapcsán viszont merült fel panasz: többen sérelmezték, hogy kevés a reggeli, illetve hogy felvágott helyet sokszor kapnak lekvárt vagy mézet. Emellett sérelmezték a fogvatartottak azt is, hogy a szállításkor kapott hideg étel nagyon kevés.

Kiétkezésre heti egyszer van lehetőség, péntekenként. Csak előrecsomagolt árut lehet vásárolni, illetve zöldséget és gyümölcsöt. Az áru ellenőrzését szűrőpróbaszerűen végzik, az árak az intézet által is bevallottan magasabbak kissé a kinti áraknál a monopolhelyzet miatt. A fogvatartottak azt sérelmezték, hogy a kiétkezési árak ingadoznak a boltban: ha valami népszerű, annak az árát megemelik a rákövetkező hétre. Ezt ugyan a megfigyelők nem tudták megvizsgálni, de az tény, hogy a megfigyelőknek kiadott árlista, a boltban található árlista és egyes termékek tényleges bolti ára között a megfigyelők tapasztaltak eltérést.

Orvosi ellátás

A panaszt nem jelző fogvatartottakat az orvos nem ellenőrzi, de a heti körletszemen az adott körlet összes fogvatartottját látja szakápoló, emellett magánelzárás végrehajtása előtt kötelező az orvosi vizsgálat. Az ápolók naponta végigjárnak a zárkákat a reggeli gyógyszerosztás alkalmával, ekkor van lehetőség a panasz jelzésére, illetve ekkor jelentkezhetnek a fogvatartottak a rendelésre. Általában még aznap eljut orvoshoz fogvatartott, ha aznap van rendelés (illetve ha másnap van orvosi rendelés, akkor másnap), és általában a kórházban is egyből fogadják őket.

Az intézetben egy főápoló dolgozik napi nyolc órában, és három szakápoló tizenkét órában (utóbbiak munkaideje 7.00-tól 19.00-ig tart). Az intézetnek saját státuszú orvosa nincs, az ellátásban heti 3x3 órában egy háziorvos és heti 2x2 órában fogorvos vesz részt, szerződéses jogviszonyban. A háziorvos elmondása szerint átlag heti 60 fő jelenik meg a rendeléseken, általában több mint 30 fő alkalmanként. Éjszaka nincs az intézetben egészségügyi személyzet, hivatali időn túl a központi orvosi ügyelet és az OMSZ biztosítja az ellátást, az ügyeletos orvos tíz perc alatt a helyszínre érkezik. A szakellátás a helyi kórházban és szakrendelőben történik.

A fogvatartottak naponta kapják meg a gyógyszeradagjukat. Minden esetben írásbeli gyógyszerterítési engedély alapján lehet csak náluk gyógyszer, de például a nyugtatókat, altatókat naponta háromszor osztják ki az ápolók, ezekre nem adható tartási engedély. A gyógyszert kanál vízbe porítják, elkerülendő a „gyűjtögetést”. A pszichiátriai gyógyszereket az IMEI vizsgálata és javaslata alapján biztosítja az intézet, arról, hogy az IMEI-ben adnak-e felvilágosítást a gyógyszerekről, azok hatásairól, az intézet nem tudott nyilatkozni. A fogvatartottak egyébként soha nem kapnak úgy gyógyszert, hogy arról előtte tájékoztatást ne kapnának (pl. a gyógyszer nevééről, illetve arról, hogy miért kapják). A

főápoló tájékoztatása szerint a fogvatartottak összességében jól tájékozottak a tekintetben, hogy milyen betegségeikre szednek gyógyszereket, és vannak, akik név szerint kérik a gyógyszereiket. Ha bármelyik fogvatartottnak ezzel kapcsolatos kérdése van, a szakápolók megadják a megfelelő tájékoztatást. A személyzetnél (biztonsági tisztnél, körletfelügyelőnél) mindig van gyógyszer, ők kikérdezik a fogvatartottakat például arról, hogy allergiásak-e valamire, mielőtt kérésre gyógyszert adnának nekik. Ezzel kapcsolatban egy fogvatartott jelezte, hogy este 7 után viszont nem lehet fájdalomcsillapítót kapni, mert nincs az őrkénél.

A fogvatartottak fertőzöttsége vagy annak gyanúja esetén lehetőség van az elkülönítésre, de az erre szolgáló zárkát eddig még nem kellett igénybe venni. Parazitával való fertőzöttség esetén a beteget gyógyulását követően azonnal közösségbe helyezik. Az egyéb fertőző betegeket a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházába, Tökölre szállítják. A HIV-fertőzötteket is Tökölre szállítják, őket vizsgálat után a tököli intézetben külön körleten helyezik el. (A hepatitis- és AIDS-szűrésre önkéntes alapon kerül sor.)

Az egészségügyi körletrészen találhatóak a kielégítően felszerelt orvosi, üzemorvosi, valamint fogorvosi rendelő, egy vizsgáló-kötöző helyiség, raktárak (a gyógyszer, a szennyes és a tiszta ruha tárolására), kislabor (itt végzik a drogtesteket és a vér- és vizelet gyorsteszteket, illetve itt gyűjtik össze a városi laborba szánt vér- és vizeletmintákat), a veszélyes hulladék tárolására szolgáló helyiség külön hűtővel, szekrényekkel, orvosi szoba, pihenőszoba az ápolók számára, öltözők, mellékhelyiségek, illetve 6 kétfős betegszoba, melyek közül egy a fertőző betegek elkülönítésére szolgál. (Ezekben a zárkákban is elkülönült szellőzésű WC található, illetve van külön zuhanyzó is.) A megfigyelőcsoport orvos tagja kiemelte, hogy az országban egyedül itt találkozott kettős öltözőszekrényekkel: az egyik a „kinti”, másik a „benti” öltözők elhelyezésére szolgál, így szinte „zsiliprendszer” gondoskodik arról, hogy se kívülről be, se belülről ki ne juthasson át semmiféle fertőző vagy szennyező anyag.

Az intézet fogvatartott fodrászt munkáltat, aki hajnyíró géppel és ollóval is dolgozik, felügyelet mellett. A női fogvatartottak nevelői felügyelet mellett használhatnak kétkomponensű hajfestéket.

IV. Munkavégzés

Az intézetben csak költségvetési munkáltatás folyik, 27 fogvatartott dolgozik jelenleg (elítéltek és előzetes letartóztatásban lévők is). Hat fő körlettakarítóként, egy fő ruhakarbantartóként, öt fő udvarosként, egy fő fodrászként, két fő külső takarítóként, négy fő ételosztóként, egy fő pedig a raktárban dolgozik, emellett heten a házi műhelyben dolgoznak. Külső munkahelyen munkavégzésre nincs lehetőség. A fizetés megegyezik a jogszabályi minimummal.

Háromszor hat fő önkéntes alapon területrendezési, takarítási feladatokat látott el Veszprémben. Terápiás munkára nincs lehetőség az intézetben.

Az előzetes letartóztatásban lévők csak akkor dolgozhatnak, ha a gyanúsítás alapjául szolgáló, illetve a vádiratban szereplő cselekmény kisebb súlyú, szerepe van a szakképzettségnek is, és nem dolgozhatnak például külső takarítóként.

A munkaügyi ellenőrzést az intézeten belül látják el.

V. Fenyítések, jutalmazás, kérelem

2007-ben 309 fegyelmi eljárás, 2008-ban 254 fegyelmi eljárás indult. 31 esetben megszüntették az eljárást, 30 esetben kioktatást, 122 esetben feddést, 5 esetben a kiétkeztetés csökkentését alkalmazták fenyítésként. A látogatás idején 10 fegyelmi eljárás még folyamatban volt másodfokon. Bár a fegyelmi elkülönítést elvileg nem fegyelmi zárkában hajtják végre, a megkérdezett fogvatartottak között volt olyan, aki azt állította, fegyelmi zárkában töltötte az elkülönítést.

2008-ban 28 alkalommal szabtak ki magánelzárást fenyítésként (25 esetben jogerősen, 3 esetben még jogorvoslati fázisban alatt van az ügy). Jellemző fegyelmi vétségek, amelyek esetében magánelzárás fenyítést alkalmaztak: utasítás megtagadása, tiszteletlen magatartás (8 eset); tiltott kapcsolattartás,

tiltott tárgy tartása (7 eset); fogvatartott-társ bántalmazása (7 eset); rongálás (4 eset). A jogerősen kiszabott magánelzárások időtartama 1 nap és 15 nap között mozgott 2008-ban.

A magánelzárás végrehajtása előtt és közben orvosi vizsgálatot végeznek. Aki magánelzárást tölt, a napi egyórás szabad levegőn tartózkodásra a tetőn levő sétaudvaron, egyedül jogosult. Magánelzárás esetén a paplant és matracot kiveszik napközben a zárkából.

2008-ban fiatalokúval szemben öt esetben alkalmaztak magánelzárást fenytésként.

A két fő EVSZ-es fogvatartott esetében engedélyeztek rövid tartamú eltávoztást és kimaradást, mint jutalmazási formát, a jogszabályban előírtaknak megfelelő mértékben.

A kérelmi lapokkal kapcsolatban érkezett olyan panasz a Bizottság munkatársaihoz, hogy azokhoz nehéz hozzájutni, és gyakran „cetilre” kell írni a kérelmeket.

Az intézet parancsnokának a jelentéshez fűzött észrevételei szerint a kérelmi laphoz nem kell „hozzájutni”, mivel nincs rendszeresítve az intézetben. A fogvatartottak kérelmeiket bármilyen papírra írhatják, vagy szóban jelezhetik a nevelőnek, aki azt számítógépen rögzíti és megteszi a szükséges intézkedéseket.

VI. Kapcsolat a külvilággal, védővel

Beszélőre havonta egyszer, egy óra időtartamban van lehetőség, a drogprevenció részlegben fogva tartottak, illetve a nők és fiatalokúak számára havonta kétszer, egy óra időtartamban van lehetőség a beszélőre, a dolgozók esetében pedig két óra a havi egyszeri beszélő időtartama. Karácsonykor, húsvétkor, illetve anyák napján lehetőség van a havi egy alkalmon felül is beszélőre (anyák napján műsort is rendeznek), emellett jutalomként is megjelenik a beszélő havi egy alkalmon felüli engedélyezése.

Főszabályként asztali beszélőt alkalmaznak, a beszélő alatt vizet kaphatnak a fogvatartottak és látogatóik, de élelmiszer fogyasztására nincs lehetőség, csomagot a látogató nem hozhat, a fizikai kontaktus korlátozott mértékben engedélyezett (a fogvatartott a látogató kezét foghatja, az ölelés a látogatás elején és végén engedélyezett). A látogatóhelyiségben tíz asztal található, vagyis egyszerre tíz fogvatartott fogadhat látogatót; a gyerekek számára rendelkezésre áll egy játszósarok is. Biztonsági fiülkés beszélőre akkor kerülhet sor tipikusan, ha azt a fogvatartottat korábban fogva tartó büntetés-végrehajtási intézet véleménye indokolja, vagy ha az korábbi fegyelemsértés miatt, illetve büntetőeljárás szempontból szükséges. Jó gyakorlat, hogy a IV. biztonsági csoportba sorolt fogvatartottak is kaphatnak asztali beszélőt. Az intézetben két biztonsági fiülkés beszélő található, itt üvegfal választja el a fogvatartottat és a maximum négy látogatót, és telefonon érintkezhetnek, a fogvatartotti oldalon rögzített az ülőke. A beszélőt követően a fogvatartottakat minden esetben meztelenre vetkőztetik a fürdőben, így ellenőrizve, hogy nem adtak-e át nekik valamit a látogatás során (volt erre korábban precedens, emellett az intézkedést az intézet vezetése szerint az is indokolja, hogy a látogatókat nem motozzák meg, és a fémdetektoros kapu nem érkekel mindent).

A védővel való beszélő időtartama nem korlátozott, hivatali időben korlátlan ideig beszélhetnek a fogvatartottak a védőjükkel. Az ügyvédi beszélőre 3 biztonsági fiülkés beszélő szolgál, a fogvatartott és védője telefonon kommunikálnak, a papírokat egy erre szolgáló résen keresztül adják át egymásnak. Az ügyvédi beszélők nem hallgathatók le, de a fogvatartott oldala van bekamerázva. A látogatásokkal kapcsolatban problémát jelent, hogy a BVOP által indított arányosítási program következményeként sok fogvatartott messzire került lakóhelyétől, és a távolság miatt nehezebben megoldható a családtagok számára az utazás, így a látogatások gyakorisága is ritkulhat.

Csomag fogadására havonta egyszer, illetve szükség szerint van lehetőség. A csomagban nem küldhető be például üveges élelmiszer (üveges élelmiszert a kiétkezés során sem lehet kapni), dinnye, por állagú élelmiszer (kávé is csak granulátumban küldhető be). Nem küldhető be csomagban olyan élelmiszer, amely hűtést igényel, és csak előre csomagolt élelmiszer beküldésére van lehetőség (tehát nem küldhető be például házi sütemény vagy házi kolbász).

A fogvatartottak a BVfon által biztosított vonalkódos azonosító rendszer igénybevételével telefonálhatnak, hétfőtől szombatig, összesen maximum 35 percben, alkalmanként 7 perccel. A fogvatartottak védőjüket hétfőtől szombatig minden nap, korlátlan időtartamban hívhatják. Folyosónként egy telefon áll a fogvatartottak rendelkezésére. A telefonbeszélgetés technikai ellenőrzése minden esetben lehetséges. A pénzügyi zárás napján (havonta egyszer) nem tudnak telefonálni a fogvatartottak, ezeken a napokon a védőjüket sem hívhatják fel, azonban erről minden esetben előzetesen értesítik a fogvatartottakat.

A pártfogó felügyelők havonta egyszer járnak be az intézetbe, emellett igény szerint bármikor, az intézet és a pártfogó felügyelet közötti együttműködési megállapodás alapján. A munkaügyi központ munkatársai is rendszeresen ellátogatnak az intézetbe, és előadást tartanak a hamarosan szabadulóknak.

A bv. ügyész kéthetente jár be az intézetbe, lelkiismeretes, a parancsnok szerint utánajár a panaszoknak, a fogvatartottak körében népszerű. Emellett a fiatalok ügyésze is látogatja az intézetet. A külképviselőkkel való kapcsolattartás az utóbbi időben egyre gyakoribb, mivel nőtt az intézetben fogvatartott külföldi állampolgárok száma. A kapcsolatfelvételt az intézet, a külképviselő és a fogvatartott kezdeményezheti, a kapcsolattartás leginkább levélben történik.

VII. Művelődés, szórakozás, oktatás, sport

A fogvatartottak a következő, az intézet által szervezett és az intézetben lebonyolított programokon vehetnek részt: sportudvar (futball, kosárlabda, lánbtenisz); foglalkoztatók (pingpong, asztali futball, sakk, társasjátékok); zárkánként kiépített kábelhálózat (rádió, tv); a nevelők szervezésében különböző programok; kiállítások, civil szervezetek által szervezett programok (koncertek, író-olvasó találkozó); oktatás.

A négyezer kötetet számláló könyvtár használata heti rendszerességgel (a fogvatartottak részére kedden, szerdán és csütörtökön, a személyi állomány részére hétfőnként) biztosított, a könyvtárat minden fogvatartott igénybe veheti, a különleges biztonságú zárkában fogvatartottak is személyesen tehetik ezt meg. A könyveket igény szerint helyben olvashatják, vagy kikölcsönözhetik. Jogszabályok elérhetőek a könyvtárban, kérésre a könyvtárban nem megtalálható jogszabályokat is biztosítják a fogvatartottak számára a CD jogtárból. Egyes fogvatartottak ugyanakkor arra panaszkodtak a megfigyelőknek, hogy ritkán jutnak el a könyvtárba. A jogszabályokhoz való hozzáférés kapcsán ugyanakkor probléma, hogy a megfigyelők tapasztalatai szerint egyes esetekben már nem hatályos jogszabályt kaptak a fogvatartottak (például régi Be.-t, vagy 2001. március 31-i zárású Btk.-t).

Az intézet parancsnoka a jelentésre adott válaszában tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot, hogy a megfigyelők látogatását követően haladéktalanul frissítették az intézet könyvtárában a jogszabályokat, azok legutolsó, hatályos változata hozzáférhető.

Az intézetben 36 tv-csatorna fogható, de nincs minden zárkában tv, hétköznap 22.30-ig, hétvégén 23.30-ig tévézhetnek a fogvatartottak. Zárkláncú stúdióhálózat is a fogvatartottak rendelkezésére áll. A tévénézéssel kapcsolatban több fogvatartott jelezte a megfigyelőknek, hogy szeretnék, ha hétköznap is legalább 23.00-ig, vagy tovább lehetne tévézni, mivel így a filmek és a futball mérkőzések végét nem tudják megnézni. Az intézetben helyi „képújság” is működik, amelyből az aktuális hírekről, a házirendről, egyéb tudnivalókról értesülhetnek a fogvatartottak.

A sportolási lehetőségeket egyéni kérelem alapján vehetik igénybe a fogvatartottak (az előzetes letartóztatásban levők is), ez irányú igényüket a nevelőnél kell jelezniük. A IV. biztonsági csoportba soroltak csak a parancsnok engedélyével sportolhatnak, de főszabály szerint nekik is engedélyezik a sportolást. A sportudvart a napi egy óra szabad levegőn tartózkodáson felül, heti kétszer használhatják a fogvatartottak, a jól felszerelt kondicionáló terem használata szintén kétszer lehetséges, ez utóbbi használatához orvosi engedély szükséges. A külön pingpongterem használatára szintén heti kétszer van lehetőség, így a fogvatartottak összesen heti hatszor sportolhatnak. A dolgozó fogvatartottak szombaton és vasárnap használhatják a sportudvart.

Jelenleg nincs lehetőség arra, hogy a fogvatartottak oktatásban vegyenek részt. 2004-2005-ben 10 fő számítástechnikai oktatásban vett részt, 2006-ban 12 fő vett részt oktatásban (erre az előzetesen letartóztatásukat töltőknék is lehetőségük volt). Ehhez biztosított volt négy számítógép, de ezek használatára jelenleg már nincs lehetősége a fogvatartottaknak. Jelenleg folynak a tárgyalások egy oktatási központtal, az intézethez tartozó területen lehetne parkgondozó-kertépítő oktatást szervezni, de még nem pályáztak forrásra ezzel kapcsolatban.

A fogvatartottak a következő felekezetek vallási szertartásain vehetnek részt: katolikus, öskeresztény, Jehova tanúi, zsidó. Az intézetben felszentelt kápolna található, napi négy órában tartózkodik az intézetben katolikus pap.

Reszocializáció, utógondozás

A fogvatartottak részére foglalkozásokat szerveznek a következő témákban: segélyek, önéletrajzírás, munkalehetőségek, tanulási nehézségek kezelése. A szabadulózárkát a zsúfoltság miatt át kellett minősíteni normál zárkává.

VIII. Egyedi, fogvatartással összefüggő panaszok

G. R.: Azt sérelmezte, hogy nem tudja felvenni a kapcsolatot a családjával, de az igazgatási anyaga alapján úgy tűnt, hogy eddig még mindenkiel engedélyezték számára a kapcsolattartást, akivel kérte. Ő is azok közé tartozik, akiket az arányosítás miatt hoztak át a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumából. E tekintetben releváns volt az a panasz, hogy míg a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben volt olyan nevelő, aki beszél angolul, Veszprémben nincs, ezért sokkal nehezebb a kommunikálnia az állománnyal. Ráadásul az ügye Budapesten folyik, az ügyvédei is budapestiek, és nem szívesen utaznak le beszélőre.

H. A.: Pécsi illetőségű, a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetből hozták át. Sérelmezte, hogy Pécsen havi két beszélője volt, Veszprémben viszont csak egy van. Van egy hároméves kisfia, de ritkán látja, mert 170 kilométer az út, ami sok egy ilyen kicsi gyereknek. Ráadásul mindössze egyórányi beszélőért kell ennyit megtenni. Felvetette, hogy azoknak, akiknek távol van a lakóhelye, lehetne hosszabb beszélőt, másfél vagy kétórásat biztosítani. Panaszolta, hogy a védőt jellemzően csak délután lehet hívni, amikor sok ügyvéd nem elérhető. Felvetette, hogy mivel a sétaudvar is teljesen zárt, és csupa beton, gyakorlatilag semmi zöldet nem látnak a fogvatartottak.

K. J.: Azt sérelmezte, hogy a konditeremben és a pingpongteremben nem nyitható az ablak, ezért igen hamar befüllednek a helyiségek.

Az intézet parancsnokának a jelentéshez fűzött észrevételei szerint a fenti panasz nem megalapozott, az ablakok a konditeremben és a pingpongteremben nyithatók.

J. R.: Kirendelt védőjének a telefonszáma állítólag nincsen rögzítve a rendszerben, ezért nem tud vele beszélni. Azt mondta, azért nem szólt róla, mert a védő nem beszél angolul, így amúgy se nagyon tudnának kommunikálni. Szerinte nincs megoldva, hogy külföldről pénzt lehessen feladni a fogvatartottak számára. A parancsnok szerint ugyanúgy kell, ahogy belföldről.

S. M.: Nem jön ki igazán jól a zárkatársaival. Szeretne hozzá hasonló korú, idősebb fogvatartottakkal együtt lenni, de ugyanúgy kisebb zárkában, mint eddig.

X. Y.: A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumából hozták át. Állítólag nem engedélyezte az ügyészség, hogy felvegye a kapcsolatot a családjával, elmondása szerint a megfigyelők ott járta előtt három nappal kérelmezte az ügyészségtől ismételten, hogy kapcsolatot tarthasson a hozzátartozóival. Nincs ruhája, cipője: abban van, amiben behozták (póló, rövidnadrág, és egy rossz állapotú cipő); szeretne ruhasegélyt kapni a bv.-től. Korábban nem kérelmezte, a megfigyelőknek jelezte a problémát először. A parancsnok megígérte, hogy utánanéző a panaszoknak, amelyeket a fogvatartott saját bevallása szerint sem jelzett az eddigiekben.

K. J. S.: A Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből hozták át az arányosítási program keretében még 2008 decemberében. Érdi lakos, 4 gyereke van, akiket a felesége havi 80 000 Ft-ból nevel. Ezért nemcsak időben, de anyagilag is megterhelő a családnak az ő látogatása. Ráadásul a gyerekek a hosszú utazás miatt a látogatási napokon nem is tudnak iskolába menni. Többször kérte az áthelyezését ő is, meg a felesége is, de nem történt változás. Jehovista, a székesfehérvári jehovisták látogatják időnként, mert a veszprémiek számára nem engedélyezték még a belépést, noha kérte.

Az intézet parancsnoka a jelentésre adott válaszában tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot, hogy a jehovisták veszprémi szervezetének tagjai részére a megfigyelőcsoport látogatásának időpontjában folyamatban volt a beléptetés ügyintézése. Ez azóta megtörtént, a jehovisták is bejárnak az intézetbe.

Sz. I.: Fegyelmi zárkából átalakított zárkában van a saját biztonsága érdekében, azonban ezekben a zárkákban nincsen meleg víz, neki viszont orvosilag igazoltan aranyere van, tehát indokolt lenne egy meleg vizes zárkában való elhelyezése, vagy napi fürdés engedélyezése. Ezt a gondot korábban nem jelezte az állománynak. A parancsnok ígéretet tett a fürdési engedély megadására.

K. L.: Mohácsi illetőségű, gyereke van, és nagyon hosszú utat kellene megtenni a családnak, hogy eljöhessenek beszélőre. Pécsre vagy Szekszárdra szeretne kerülni.

B. L.: Azt sérelmezte, hogy a román zárjegyes cigarettát nem kapta meg, másmilyet viszont a Romániában élő családja nem tud beszerezni. A parancsnok elmondta: EU-s tagállam zárjeggyel ellátott cigarettát lehet küldeni, a kérdéses esetben egyáltalán nem volt zárjegy a cigarettán. A fogvatartott panaszolta azt is, hogy 9 hónap alatt kétszer tudott lejutni a könyvtárba, mert a felügyelet nem megy mindig végig az összes zárkán olyankor, amikor könyvtárba lehetne menni.

R. K.: A fogvatartási körülményekkel kapcsolatban kiemelte a zsúfoltságot, illetve a reggeli – és általában az étel mennyisége – szerinte is kevés, és viszonylag ritkán kapnak húst.

O. J.: Kezdődő klausztróbiára panaszkodott, így örül, hogy nemrég egy nyolcfős zárkába került, fontos neki a napi séta. Úgy ítélte meg, hogy az előző fogvatartási helyéhez képest szigorúbbak a körülmények a veszprémi intézetben. A tévézéssel kapcsolatban problémaként értékelte, hogy túl korán kikapcsolják a készülékeket, szerinte jobb lenne, ha hétköznap este 11-ig, hétvégén pedig éjfélig lehetne tévét nézni. Az élelmezéssel kapcsolatban a hús hiányát emeli ki, például hozva fel, hogy szalámit például kb. három hónapja nem kaptak.

Sz. T.: Tíz hónapja van a veszprémi intézetben. A fogvatartási körülményekkel kapcsolatban elmondta, hogy az előző fogvatartási helyéhez képest a veszprémi intézet tisztább, és jobb az étel minősége, bár a reggelire adott méz, dzsem helyett szívesebben látna mást.

H. A.: Állítása szerint nem tájékoztatták arról, hogy hogyan állnak a fegyelmi eljárásai; az egyik feladott levele tértivevényét nem kapta meg az intézettől, volt olyan levele, ami több hónapos késéssel érkezett meg, és szerinte egyes levelei nem küldte ki az intézet. 2008 novemberében volt utoljára beszélőn, azóta szerinte „elszabotálják” a beszélőit, így sérelmezte például, hogy nem szállították Pestre beszélőre. Panaszkodott az élelmezésre is, mert bár az étel mennyiségét megfelelőnek találja, rotszegény a menü, és ez esetében megítélése szerint egészségromlást okozott. A könyvtárhasználat kapcsán sérelmezte, hogy nincs elég jogszabály, és többször mondták már neki, hogy nem kaphat meg egy adott jogszabályt, mert az nem található meg a könyvtárban.

M. J.: Nincs letétben pénze, a „kinti” vagyonához pedig nem tud hozzájutni. A megfigyelők javasolták neki, hogy forduljon a Jogi Segítségnyújtó Szolgálathoz. A levelezéssel kapcsolatban azt panaszolta, hogy szerinte nem küldték ki az intézetből az egyik beadványát, vagy elkeveredett valahol, mert a bíróságra nem érkezett meg.

Dr. E. K.: Meglátása szerint a személyi állomány korrekt, viszont több elfoglaltságra lenne szükségük a fogvatartottaknak. Saját kezdeményezésére két hónapig tartott angol tanfolyamot a fogvatartottársainak, és egy építészmérnök végzettségű fogvatartott szintén tartott foglalkozásokat, ám

mindkettőt megszüntették, részben arra hivatkozva, hogy az intézet nem fogadhat el ilyen szolgáltatást a fogvatartottaktól ellenszolgáltatás nélkül. A maga részéről szívesen folytatná a tanítást.

Egyedi orvosi panaszok

Cs. J.: Körülbelül 2 hónapja karjain, lábain, törzsén apró kiütések jelentek meg. Kapott már rá kenőcsöt, tablettát, de semmi nem használt, egy ideje viszketnek is a kiütések. Kartonja szerint először július 27-én járt hasán, farán jelentkező kiütések miatt az orvosnál, aki az általa felállított (gyulladásos) diagnózisnak megfelelő gyógykezelést írt elő. Augusztus 4-én ismét jelentkezett a rendelésen, ekkor már viszkető kiütések miatt, melyeket az orvos allergiának minősített, és ennek megfelelő kezelést rendelt. Harmadszor augusztus 24-én jelentkezett az orvosnál, ekkor gombás fertőzés gyanúja merült fel, a kezelés ennek megfelelően változott. A fogvatartott elmondta, hogy az a folyadék, amit kapott, olyan gyorsan elfogyott, hogy szinte nem is volt ideje rá, hogy megfigyelje, használt-e, így nem is ment vissza az orvoshoz újabb adagért. A megfigyelőcsoport orvos tagja tájékoztatta a fogvatartottat, hogy érdemes lenne egy bőrgyógyász szakorvos véleményét kikérnie, erre azonban csak úgy van mód, ha ismét jelentkezik az orvosnál, és jelzi, hogy még mindig nem jött rendbe a bőre. A fogvatartott másik panasa az volt, hogy fáj a foga. A megfigyelőcsoport orvos tagja megállapította, hogy egy fogát már kihúzták, s most a foghíj melletti foga is lyukad, majd javasolta, hogy jelentkezzen a fogorvosnál, mert be kell tömni a lyukas fogát.

F. J.: Arra panaszkodott, hogy évek óta fejfájós, tulajdonképpen gyerekkora óta „migrénes” hajlamú, és szeretne valami „jó gyógyszert” kapni rá. Másik panasa az volt, hogy gombásodik a lábkörme, fáj is, arra is szeretne gyógyszert kapni, illetve szeretne újra papucsot hordani. Emellett elmondása szerint asztmás is, és azt panaszolta, hogy most is nagyon fullad. A megfigyelőcsoport orvos tagja meghallgatta a tüdejét, és aktuálisan nem talált asztmára utaló jelet. Orvosi dokumentációjában megtalálható volt az IMEI szakvéleménye és javaslata, ottani kivizsgálása során fejfájására Mirzaten illetve Saridon tablettát kapott, illetve javasolták rendszeres vérnyomás-ellenőrzését. A vérnyomása a későbbiekben teljesen normálisnak bizonyult (aktuálisan is 110/70 Hgmm volt), a Mirzaten pedig visszaadta, mert „kondizni” akart, s azt nem lehet ezzel a gyógyszerrel. A Saridon helyett Analgetica tablettát kapott az intézetben, de csak fél tablettát, ami a megfigyelőcsoport orvos tagja szerint kevés, egy egész tablettára lenne szükség. A fogvatartott egészségügyi dokumentációjából az is kiderült, hogy korábban volt papucshordási engedélye, de a kondíziás érdekében lemondott róla. A fogvatartott erre reagálva egyrészt elismerte, hogy valóban kondizni akart, s azt nem engedélyezik papucsban, ugyanakkor azzal védekezett, hogy ő nem is tud írni-olvasni. A fejfájással és az asztmával kapcsolatban a fogvatartott úgy nyilatkozott: tudja, hogy Tökölre kellene mennie kivizsgálás és gyógyszerbeállítás céljából, de egyelőre vár ezzel, mert a beszélőjét szeretné megvárni.

X. Y.: Állítása szerint gyógyszerfüggő: Rivotril-t szedett, amit az intézetben megvontak tőle, s most „elvonási tünetei” vannak. A megfigyelőcsoport orvos tagjának véleménye szerint sem viselkedése, sem beszédmódja, sem fizikális állapota nem támasztotta alá ezt az állítását. Kérdésre a fogvatartott elmondta, hogy pánikbeteg, klausztofóbiás, elvonási tünetei miatt remeg a keze, s nagyon rosszul van, de ezek a panaszok nem voltak objektíválhatók. Részletesebben rákérdezve, illetve kartonjában is utánanézve az derült ki, hogy kb. egy hónapja van a veszprémi intézetben, előtte Vácott tartották fogva, s még nem küldték át az orvosi papírjait. Az is kiderült, hogy kb. két hete valóban elhagyták nála a Rivotril-t, azonban amikor jelentkezett az orvosnál, s jelezte panaszát, estére visszaadták neki. Most azonban már egyáltalán nem kapja a Rivotril-t. A megfigyelőcsoport orvos tagja tájékoztatta a fogvatartottat, hogy a szóban forgó gyógyszert pszichiáternek kell javasolnia, így az IMEI-ben kell kivizsgálniuk, ugyanakkor talán jobb, ha nem szokik rá vissza.

N. Z.: Azt panaszolta, hogy szinte állandóan beszélgetéseket, hangfoszlányokat hall. Panasa régi, fiatal kora óta fennáll, emiatt Székesfehérváron pszichiátrián is vizsgálták, s állítása szerint skizofréniát, személyiségzavart állapítottak meg nála. Többféle gyógyszert is kapott, de egyik sem használt. Dokumentációja szerint az IMEI-ben a következőt állapították meg: „Affektív személyiségzavar. Kevert szorongásos zavar. Depresszív zavar.” Többféle gyógyszert is felírtak számára, ezeket most mind kapja is. Jelenleg egyszemélyes zárkában van (három hétre), s ott is szeretne maradni, mert ott jobban érzi magát. A megfigyelőcsoport orvos tagja javasolta, hogy ezt jelezze hivatalos úton.

Sz. R.: Egyik panasza az volt, hogy három hónapja vár gyökérkezelésre, de csak tisztogatják, nem csinálják meg a fogát, a másik, hogy bőrgombája nem javul, bár már többféle kezelést is kipróbált. Kartonjában azt találta a megfigyelőcsoport orvos tagja, hogy korábban (június 6-án) betömött foga begyulladt, és két nap múlva hétvégi ügyeletre kellett kivinni, olyan komoly fájdalmai voltak, s ott kiszedték a tömést. Ezt követően néhány alkalommal járt a fogorvosi rendelésen, ahol tisztogatták a fogát, legutóbb augusztus 12-én. A megfigyelőcsoport orvos tagja tájékoztatta a fogvatartottat, hogy meglátása szerint ha a gyulladt fogát újra betömik, ugyanaz fog történni, mint előzőleg: ki kell szedni a tömést. Bőrbetegsége kapcsán szintén az volt a probléma, hogy közel egy hónapja nem jelentkezett már az orvosnál, holott elfogyott már a betegségre felírt kenőcs.

Sz. I.: Aranyere van, naponta többször kell tisztálkodnia, de olyan zárkában van elhelyezve, ahol a folyamatos melegvíz-ellátás nem biztosított, és minden alkalommal külön kell kérnie, hogy nyissák meg számára a meleg vizes csapot. (Ez az egyik olyan zárka, amely eredetileg fegyelmi zárkaként funkcionált.) Az intézetparancsnok ígéretet tett arra, hogy megoldják a problémát.

A megfigyelőcsoport orvos tagja összefoglalóan megállapította, hogy az egészségügyi ellátás területén nem találkozott olyan problémával, ami a Magyar Helsinki Bizottság érdeklődésére tarthatna számot, illetve közbelépését igényelné: a fogvatartottak egészségügyi ellátása összességében jónak mondható.

IX. Az intézetben tapasztalt problémák rövid összefoglalása, javaslatok

- A zárkákban a jelenlegi létszám mellett nem biztosítható a törvényben előírt mozgástér minden fogvatartott számára.
- Gondok adódnak abból, hogy a fegyelmi zárkákból is normál zárkák lettek, mert azok, akiket itt helyeznek el, némiképp rosszabb körülmények közé kerülnek, mint a többiek (például nem állandó a melegvíz-ellátás, nincs ülőke a WC-n, nehéz borotválkozniuk a saválló tükörben, emellett a konnektor is három méter magasan van, tehát kerálóval sem tudnak vizet melegíteni, stb.).
- A női fogvatartottak a tetőn lévő „ketrecben” sétálnak, amelyet igazából a fegyelmi elzárásukat töltőknak alakítottak ki. Szeretnék, ha legalább hétvégén lenne lehetőségük „nagysétára” a rendes sétaudvaron. Megfontolandó a sétaudvarokon ülőalkalmatosságok elhelyezése.
- A fogvatartottak kevésnek tartják az étel mennyiségét, elsősorban a reggeliét, és a szállításban lévőknak adott hideg élelemét.
- A kiétkezéses árak ingadoznak a boltban. Egyes fogvatartottak szerint, ha valami népszerű, annak az árát megemelik a rákövetkező hétre. Ezt ugyan a megfigyelők nem tudták megvizsgálni, de az tény, hogy a megfigyelőknek kiadott árlista, a boltban található árlista és egyes termékek bolti ára között valóban volt eltérés. A parancsnok ígéretet tett arra, hogy beszél a kiétkezést bonyolító vállalkozóval a problémáról.
- Több fogvatartott sokallta a kiétkezéses árakat a „kinti” árakhoz képest, megfontolandó lehet, hogy a vállalkozó és az intézet százalékos módon megállapodjanak az árrésről.
- A csomagból kiadható dohány és kávé maximális mennyiségét kevésnek találják a fogvatartottak, illetve a kiadást lassúnak. Szeretnék, ha vagy több kávé és dohányt tarthatnának maguknál, vagy gyorsabban adnák ki nekik, amikor kéri.
- Egy-két nap után akkor is kidobtatják fogvatartottakkal a hűtést igénylő élelmiszereket, ha még nem romlottak. Az ezt panaszoló fogvatartott szerint vagy gyakrabban kellene biztosítani a kiétkezést, vagy nem kellene kidobtatni a még fogyasztható élelmiszereket.

Az intézet parancsnoka a jelentésre adott válaszában tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot, hogy álláspontjuk szerint a hűtést igénylő élelmiszerek esetében közegészségügyi szempontból nem lehet mérlegelni, kóstolni, stb., azokat meg kell semmisíteni.

- Egyes fogvatartottak panaszkodtak a letéti pénzek megérkezésének lassúságára is.
- A beszélőt érintő javaslat, hogy ha valakinek nagyon messziről érkezik a családja, kaphatnának fél órával több időt.
- A pénzügyi zárás napján (havonta egyszer) nem lehet telefonálni, védőnek sem. A parancsnok szerint erről minden esetben előzetesen értesítik a fogvatartottakat, és különösen sürgős és indokolt esetben a nevelők is telefonálhatnak a fogvatartottak helyett.
- Az előzetes fogvatartásban levők közül többen jelezték, hogy jó lenne, ha heti két alkalommal fürödhetnének.
- Egyes esetekben már nem hatályos jogszabályt kaptak a fogvatartottak a könyvtárból.

Az intézet parancsnoka a jelentésre adott válaszában tájékoztatta a Magyar Helsinki Bizottságot, hogy a megfigyelők látogatását követően haladéktalanul frissítették az intézet könyvtárában a jogszabályokat, azok legutolsó, hatályos változata hozzáférhető.

- A fogvatartottak szeretnék, ha hétköznap is legalább 23.00-ig, vagy tovább lehetne tévézni, mivel így a filmek és a meccsek végét nem tudják megnézni. A parancsnok szerint ebben az esetben nem lehetne biztosítani a kötelezően előírt nyolcórás alvásidőt.
- A foglalkozások hiányát orvosolni kellene. Egyes fogvatartottak panaszkodtak arra is, hogy ritkán jutnak el könyvtárba.

- Érdemes lenne az ingyenes jogi segítségnyújtás igénybevételének lehetőségéről, annak feltételeiről a házirendben foglaltaknál részletesebben tájékoztatni a fogvatartottakat, illetve a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat elérhetőségét feltüntetni a házirendben.
- A szakápolók hozzáállása egyes fogvatartottak szerint nem megfelelő, bár erre a megfigyelőcsoport orvos tagjának nem panaszkodtak, aminek azonban az is oka lehet, hogy a főápoló jelen volt.
- A magyarul nem beszélő fogvatartottak esetében nehézkes a kommunikáció, mivel nincs például angolul beszélő nevelő az intézetben. Javasoljuk, hogy a BVOP legyen figyelemmel arra, hogy a külföldi állampolgár, magyarul nem beszélő fogvatartottakat lehetőség szerint olyan intézetekben helyezték el, ahol vannak olyan nevelők, akik tudnak velük kommunikálni.